

HISTORICKÝ ZÁPAS BAPTISTOV O IDENTITU A JEJ DNEŠNÉ VYJADRENIE

(poznámky k prednáške, 1997)

LITERATÚRA:

100 let života víry; ANDERSON, Neil: Victory over the Darkness; Baker Dictionary of Psychology; BALDERS, G.: Theurer Bruder Oncken; BOOTZIN, BOWER, CROCKER, HALL: Psychology today; The Concise Oxford Dictionary; GRENZ, Stanley: The Baptist Congregation; KOLÁTOR, Fr.: Bratrská jednota Chelčického; MURRAY, Iain: The Forgotten Spurgeon; Najväčšia z nich je láska; The Penguin Dictionary of Religions; PROCHÁZKA, J: Obrazy z dějin baptistů (1939); PROCHÁZKA, J: Naše zásady (1930); Stručný etymologický slovník jazyka českého; VOSE, Noel: Focus on Faith; WALTON, Robert C.: The Gathered Community;

ÚVOD

Názov, ktorý som si sám nevybral, môže vyjadrovať hneď dve alebo tri myšlienky:

1. Zápas baptistov o identitu svojej denominácie ako je zaznamenaný históriou.
2. Súčasný zápas baptistov o identitu má historický význam, nakoľko im ide o samotnú existenciu.
3. Baptisti potrebujú nájsť sami seba, lebo pochybujú o zmysle svojho špecifického poslania.

Moje chápanie témy bude vychádzať hlavne zo spojenia 1. a 3. pochopenia nadpisu, hoci pripúšťam aj možnosť chápania podľa interpretácie č. 2.

Začneme úvahou o identite všeobecne a biblicky, aby sme s otázkou nekúpili aj polovicu riešenia (zápas o identitu nie je automaticky pozitívny jav a strata identity je v určitom zmysle biblicky nutná).

1. PROBLÉM IDENTITY VŠEOBECNE

1.1. Etymológia slova *identita*

Z lat. *idem*, čo znamená “to isté” alebo *item*, čo znamená “tak isto”. Podľa toho slovo *identita* znamená *totožnosť*.

Oxf. slovník definuje identitu takto: = absolútna rovnakosť; = individualita, osobnosť; = stav existencie ako špecifická osoba

1.2. Totožnosť jednotlivého človeka alebo skupiny ľudí

Do celkového pojmu totožnosti vstupujú viaceré prvky - niektoré sú spoločné s inými ľuďmi, iné sú osobité, vlastné menšej skupine, prípadne len jedincovi. Dôležité je uvedomiť si, že **spoločné prvky totožnosti sú objektívne významnejšie**, ako **špecifické**, ktoré ma vydeľujú ako jednotlivca. Vymenujem niekoľko bez nároku na teologickú, psychologickú alebo inú presnosť:

1.2.1. PRÍSLUŠNOSŤ (totožnosť spoločná viacerým ľuďom)

- 1.2.1.1. Človek (obraz Boží (muž a žena, vzťah k prírode, zodpovednosť...))
- 1.2.1.2. Národ (dejiny, reč, štát, kultúra)

1.2.1.3. Náboženstvo (ľud Boží, cirkev... (vzťah k Bohu, poslanie v spoločnosti, príslušnosť ku skupine s podobnou vierou...)

1.2.1.4. Rodina (meno, adresa, vlastníctvo)

1.2.2. OSOBITOSŤ (totožnosť špecifická, vydeľujúca, individuálna)

Napriek tomu, že tu hovoríme o identite cirkvi, pomôže nám lepšie pochopiť predmet, ak si pripomenieme formovanie identity u jednotlivca.

1.2.2.1. Formovanie identity v dospelovaní (zamestnanie, náboženstvo, politický názor)

1.2.2.2. Osobitosť povahy, záujmov, úspechy (prípadne neúspechy) v istých odboroch

1.2.2.3. Fyziognómia (postava, tvár, vzťah k sebe)

1.2.2.4. Poslanie v cirkvi (povolanie) => pomenovanie: apoštol, diakon...

1.2.3. kríza identity:

⇒ zneistenie v príslušnosti alebo v osobitosti (odkiaľ pochádza kríza baptistickej identity? - kam patríme? - alebo: čo je naša osobitosť?)

⇒ komplex menejcennosti

⇒ boj o vec (osobitný prínos) s pomýleným názvom (nejde o *identitu*, ale o správnosť a potrebnosť môjho špecifického prínosu)

1.3. (Duchovná) identita v Biblii

Život kresťana je životom zmenenej identity:

"Kto zachráni svoju dušu (seba, život), stratí ju..."

"Ak sa niekto nenarodí znova..."

1.3.1. Identita negatívna

1 Tim 1:15, najväčší hriešnik

Fil 3:8 - smeti - náboženstvo, národnosť, životné zameranie

Gal 2:20 - nie ja, ale Kristus

1.3.2. Identita pozitívna

Fil 3:20 občan neba

1 Kor 12:27 orgán Tela Kristovho

Kol 3:3 život skrytý s Kristovm v Bohu

Pavlovo predstavovanie: otrok Ježiša Krista

2. BAPTISTICKÁ IDENTITA V DEJINÁCH

Baptisti vierou patria k NZ cirkvi v zmysle nasledovania Písma a reformačnej zásady *sola scriptura*. Ich identitou sa budeme zaoberať len v zmysle ich *osobitosti* (v zmysle odstavca 1.2.2.) Nemôžeme sa venovať popisu historických okolností, obmedzíme sa na charakterizujúce výroky menovaných autorov.

2.1. Vznik baptistického hnutia

2.1.1. Etika pred teológiou

Kolátor: "Krstenci nekladli tak váhu na dogmy a vierouku ako skôr na čistotu života a kresťanskú životnú prax. Život im bol náboženstvom a náboženstvo životom."¹

W. O. Lewis: "Baptisti si nemyslia, že majú monopol na pravdu. ..Nachádzame radosť v tom, že milujeme všetkých, ktorí úprimne milujú Boha."²

---

¹ Kolátor, str. 4.

Vose: "...typ cirkvi, ku ktorému patria baptisti, volá každého kresťana (nielen s osobitným povolaním) k radikálnemu etickému štandardu. ...Pretože skúsenosti s Božou milosťou sú často vyjadrované bez schopnosti jasne ich artikulovať, výsledkom je často široká škála vyjadrení, čo baptisti veria."³

2.1.2. Sloboda svedomia

Procházka: " Prvý zbor vznikol podľa modelu apoštolskej cirkvi... Tento zbor vyzvihol poňatie novozmluvnej cirkvi, autoritu Kristovu a *slobodu svedomia*."⁴

W. O. Lewis: "Baptisti vždy zastávali v náboženstve *zásadu dobrovoľnosti*. Každý jednotlivec má právo mať *svoju* vieru... Odtiaľ vyplýva zásada krstiť len veriacich. Baptisti vždy odsudzovali násilie vo veciach náboženských a preto nikdy neprenasledovali iných."⁵

2.1.3. Separatizmus (odluka od štátu)

WALTON: "Baptisti boli na jednom extrémnom krídle separatistického hnutia. Presbyteriáni, a niekedy aj independenti, mohli flirtovať s myšlienkou "začlenenia" (comprehension)..., ale baptisti nemali žiadnu túžbu nájsť miesto vo všeobšiahlej štátnej cirkvi."⁶

WALTON: "Nadávkou *anabaptista* bola v 17. st. ekvivalentnou s dnešnou *bolševik*."⁷

WALTON: "Baptisti boli (v anglickej revolúcii) radikálmi a revolucionármi, ktorí zdieľali pohrdanie vojakov nad polovičatosťou politikov."⁸ → Kongregacionalizmus

Autonómia každého zboru.

2.1.4. Dôraz na jednotlivca

W. O. LEWIS: "Zborové zriadenie je *demokratické*. Každý jednotlivec pre Bohom má nekonečnú cenu. Preto baptisti nemajú hierarchiu."⁹

VOSE: "Presvedčenie o kompetencii (schopnosti, samostatnosti) duše pred Bohom a o moci Ducha Svätého odhaliť pravdy Písma jednotlivému veriacemu (Ján 16:13; 1 Kor 2:13), je fundamentálnym vyjadrením každého baptistického výrazu viery."¹⁰

PROCHÁZKA: "Tým, že sa ocitol v priamom spojení s Kristom, dostáva človek právo *osobne si vykladať* Písmo Sv. (podľa daru ducha). V tom vidia baptisti základ svojej etiky a svojej slobody."¹¹

2.1.5. Atypičnosť

WALTON: "V sedemnástom st. nejestvujú typickí baptisti, lebo baptisti sa neprispôsobujú typu. Slobodný rozvoj osobnosti s jej originalitou a jej zvláštnosťami, podpora individuálneho charakteru, ľudí, ktorí sú osobití, je nevyhnutným výsledkom kresťanského učenia o človeku tak, ako ju chápali baptisti."¹²

2.2. ONCKEN - Nemecko

Naše hnutie vzniklo misijným pôsobením nemeckých baptistov, ktorý vznikol pôsobením Johanna Gerharda ONCKENA (1800–1884).

Keď vznikol tento nemecký baptistický zväz, ťažisko položil na *misiu*. Prvý časopis bol nazvaný *Missionsblatt* (misijný list)¹³ a jeho poslaním bolo od začiatku konať misiu.¹⁴ Známy je ONCKENOV výrok, že každý baptista je misionárom.¹⁵

---

² Procházka (1939), str. 4.

³ Vose, str. 4.

⁴ Procházka (1930), str. 13 (kurzíva moja).

⁵ Procházka (1939), str. 3.

⁶ Walton, str.62.

⁷ Walton, str.62.

⁸ Walton, str. 74.

⁹ Procházka (1939), str. 4.

¹⁰ Vose, str.15.

¹¹ Procházka (1930), str. 20.

¹² Walton, str. 64.

¹³ Balders, str. 74.

¹⁴ Balders, str. 78.

¹⁵ Balders, str. 79.

2.3. Rakúsko-Uhorsko, Československo, Slovensko

Na začiatku boli baptisti typickým protipólom ľudových cirkví. Ich vplyv bol predovšetkým v zvestovaní evanjelia, ku ktorému patrí osobná skúsenosť a zmena života. Ruka-v-ruke s týmito zmenami nasledovali zmeny *sociálne* a *kultúrne*. (napr. likvidácia krčiem).¹⁶ Baptisti zakladali čitateľské krúžky, spevokoly, hudobné telesá, pestovali kontakty so zahraničím, písali knihy... (kvôli misii pestujú modlitebný život, vychovávajú, vydávajú literatúru¹⁷)

Možno by sa dalo zovšeobecniť, že náš baptizmus podľa vzoru ONCKENOVHO hesla "*pro gloria Dei et bono publico*" spájal evanjelium so snahou o sociálny a kultúrny vplyv na spoločnosť.

3. BAPTISTI DNES

Otázka identity je otázkou z veľkej časti historickou (Např. LOCKE definoval *totožnosť* pomocou *pamäti*). Problém udržania vyššie popísanej historickej identity je pravdepodobne v troch sférach, ktoré znemožňujú vrátiť sa k nej:

3.1. Problém majetku a sociálnej zaradenosti

3.1.1. Historicky

Plebejské hnutie, radikálne, chudobné so silným citom pre komunitu a eschatologické očakávanie. Úlohy v spoločnosti vyplývali zo všeobecne nižšej úrovne vzdelanosti, sociálnej starostlivosti a pod.

3.1.2. Súčasnosť

Stredná vrstva, malomeštiactvo so sklonom využiť príležitosti na tomto svete, boj o lepšie živobytie, pocit porovnávania a ohrozenia, z čoho vyplýva strata misijnej presvedčivosti. Sociálne úlohy, vzdelávanie a kultúrne činnosti prevzal štát, čím zmysel existencie v tejto oblasti sa u baptistov narušil.

3.2. Problém všeobecného a teologického vzdelania

3.2.1. Historicky

Laické hnutie bez nárokov na vlastné filozofické a teologické definície s dôrazom na lásku, čistotu života, spolupatričnosť a Kristovo vedenie.

3.2.2. Súčasnosť

Vzdelanosť vzrástla, s ňou aj sebavedomie a nutnosť riešiť náročnejšie otázky. Nevznikla však zodpovedajúca skupina teológov, a ak vznikla, netreba ju počúvať, ak ich odpovede nekorešpondujú s vlastným tradičným a individuálistickým riešením.

3.3. Problém kompetencie jednotlivca

3.3.1. Historicky

Každý jednotlivec čítal Bibliu a v podstate ju interpretoval *eticky*. Prípadné heretické dôrazy zanikli v zabudnutí.

3.3.2. Súčasnosť

Poučení vedou a všeobecnou vzdelanosťou sme nútení dávať filozofické a teologické odpovede, na ktoré nestačí vedenie Duchom Sv. u každého jednotlivca. Pripočítajme k tomu opatrný až zamietavý vzťah k hnutiu Ducha Sv., vyjde nám problém kompetencie jednotlivca a dobre známe atomizovanie každého zboru na individuálne názory.

---

¹⁶ 100 let, str. 88

¹⁷ Najväčšia..., str. 53.

3.4. Výsledky

- 3.4.1. Etický dôraz bez radikálnej poslušnosti ⇒ pokrytectvo;
- 3.4.2. Separatizmus bez schopnosti žiť samostatne ⇒ boj o moc;
- 3.4.3. Dôraz na jednotlivca bez kompetencie ⇒ individualizmus;
- 3.4.4. Dôraz na misiu bez istoty ⇒ kríza identity;

4. ČO ROBIŤ?

4.1. Riskovať

Zbaviť sa pocitu "zbohatol som", "nikoho nepotrebujem", "všetko viem", "musím byť sám sebou" a odvážne sa vrhnúť s rizikom straty *historickej identity*. Naša identita musí vychádzať z histórie, ale ťažko môže byť s ňou identická (totožná). O našu identitu (osobitosť) sa postará Ježiš, ak to s ním budeme naplno "riskovať".

4.2. Tvorivo obnoviť

Baptistické zásady sú biblické, ale predpokladajú radikálne postoje, hlbokú duchovnosť a pokoru každého jednotlivca. Keďže len ťažko sa možno plánovite vrátiť k chudobe, nevzdelanosti a mysleniu bez ťažkých otázok, jediný spôsob je hľadať, ako za nových podmienok uplatniť staré zásady: Prajnosť a sloboda od majetku u bohatých; jednoduchá viera u vzdelaných; závislosť na Duchu Sv. u silných a sebavedomých...